

Doslov

Knížka *Cestou necestou* aneb *Příběhy psychotických duší* je sestavená z osobních zpovědí lidí, kteří trpí psychotickým onemocněním. Autoři Michaela Malá, Petr Možný a Dana Mičolová vybrali příběhy, které ilustrují vývoj psychiatrie v posledních třiceti letech. Název knihy přímo vybízí čtenáře k doplňující otázce: Kam cesta vede? Dnešní psychiatrie cílovou stanici zná – je jí zotavení. Zotavení (recovery) definoval William Anthony v roce 1993 jako „hluboce osobní, jedinečný proces změny vlastních postojů, pocitů, hodnot, cílů, dovedností a rolí. Je to způsob, jak žít spokojený, nadějeplný a přínosný život přes všechna omezení způsobená nemocí. Zotavení buduje nový význam a smysl života tím, že člověk katastrofální důsledky způsobené duševním onemocněním překoná“.

Třemi milníky na cestě k zotavení, jak dokládají příběhy našich hrdinů, jsou erudice psychiatrů, výsledky moderní neurovědy a postoje veřejnosti. Psychiatr má být vzdělaný a zkušený, protože určuje diagnózu a navrhuje léčbu. Již medicí se během studia seznamují se základy diagnostiky a ti, kteří si zvolí psychiatrii jako poslání, musí své řemeslo dobře ovládat. Jak známo, s určením diagnózy psychiatrům nikdo a nic nepomůže, protože neexistuje zobrazovací metoda ani

laboratorní testy, o něž by se mohli opřít. Vše závisí na znalostech, zkušenostech a schopnosti komunikovat s pacientem a jeho blízkými. Výpovědi lidí v této knížce dokládají, že určení diagnózy je dlouhodobý proces, přičemž diagnóza se upřesňuje, či dokonce mění. Co zůstává neměnné, je terapeutický vztah. Pro jeho funkčnost je podmínkou ochota pacienta se svěřit, připravenost lékaře soustředěně naslouchat, vytvořit bezpečné prostředí a předat pacientovi a jeho blízkým dostatečně relevantní, hluboké a aktuální informace. Druhým milníkem jsou výdobytky moderní neurovědy. V devadesátých letech minulého století se objevila antipsychotika druhé generace, zprvu v perorální a později i v depotní podobě ve velkém nahradila léky první generace. I když se nejedná o zázračné pilulky, pacienti jsou ochotnější je užívat a jak vyplývá z příběhů, kvalita života s nimi je přijatelná. Milníkem třetím a nejhůře překonatelným jsou postoje veřejnosti. Po přečtení knihy máme neodvratný dojem, že všichni naši hrdinové zažili nějakou formu diskriminace a ostrakizace. Popisují snahy svých blízkých nemoc a psychiatrickou léčbu tajit před sousedy, někteří požívají v souvislosti s nemocí pojem tabu, jiní stud. Ačkoli v současné době probíhá řada celospolečenských destigmatizačních kampaní a informace o duševním zdraví jsou ve veřejném prostoru dostupné, stigma duševní nemoci tu s námi zůstává. Příčin je mnoho, některé jsou na první pohled zřejmé a zcela nepochopitelné. Tak například co si máme myslet v 21. století

o nemocničních ložnicích s deseti a více lůžky? Jak je možné, že v mnoha psychiatrických zařízeních nemá hospitalizovaný člověk hygienické zařízení přímo na pokoji? Příběhy ilustrují stěžejní význam hospitalizace na cestě k zotavení, která ale musí probíhat v civilizovaných podmínkách a nestigmatizovat pacienty ani zdravotnický personál.

Osm statečných, jak je výstižně nazývá v předmluvě autorka Michaela Malá, velice otevřeně popisuje svoji cestu ke zotavení. Na oplátku za jejich upřímnost jim přestaňme klást bariéry v podobě nedůstojného zacházení, předsudků a diskriminace.

Prof. MUDr. Lucie Bankovská Motlová, Ph.D.

V Praze 27. 7. 2023